

บทที่ 4

การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในต่างประเทศ

4.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับระหว่างประเทศ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “มรดกโลก” (World Heritage) หมายถึงสถานที่ที่มีคุณค่าโดดเด่นในเชิงสากล ไม่ว่าจะเป็นสถานที่สวยงามอันทรงคุณค่า หรือสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นอันเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมและอารยธรรมของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คำว่ามรดกโลกนี้ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดที่ว่า คุณค่าทางวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างสมมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานับพันนับหมื่นปีนั้นเป็นการแสดงออกถึงอัจฉริยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังเป็นบ่อเกิดหรือศูนย์รวมของอารยธรรมต่างๆ อย่างมากมาย ความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมนี้ก่อให้เกิดวิวัฒนาการของมวลมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและเป็นพื้นฐานของวิวัฒนาการของมนุษยชาติในอนาคตอีกด้วย

ในระดับโลกการปกป้องพิทักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมและธรรมชาติถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นภาระร่วมกันของมนุษยชาติทั่วโลกไม่ใช่ความรับผิดชอบของประเทศใดประเทศหนึ่ง ได้ก่อให้เกิดการสนับสนุนให้เกิดองค์การระหว่างประเทศเพื่อเป็นองค์กรกลางในการร่วมมือและสนับสนุนภารกิจดังกล่าว ในการประชุมใหญ่สมัยสามัญครั้งที่ 17 ขององค์การวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และการศึกษาแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ได้มีมติรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก” (The World Heritage Convention) เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 โดยอนุสัญญานี้มีผลมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2518 โดยมีประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นประเทศภาคีด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติให้คงอยู่สืบต่อไป

4.1.1 อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ

การทำลายแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติอันสูงค่าของแผ่นดิน มิได้เกิดเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่เกิดขึ้นทั่วโลก ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์สถานที่อันสำคัญและมีคุณค่าที่ไม่อาจหาสิ่งอื่นมาทดแทนได้ไว้ให้มวลมนุษยชาติ องค์การวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และการศึกษาแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้จัดทำอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกขึ้น อนุสัญญาฯ ฉบับนี้เกิดจากแนวความคิดสมัยใหม่ ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของกันและกัน

เป็นระยะเวลาอันมาแล้วที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบที่ขัดแย้งกันในตัวมวลมนุษยชน มนุษย์ต้องพยายามเอาชนะความโหดร้ายของธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด ในขณะที่วัฒนธรรมกลับกลายเป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าเพียงนามธรรม แต่แท้ที่จริงแล้วธรรมชาติและวัฒนธรรมต่างเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน เพราะเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติถูกสร้างขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์อาศัยอยู่ และบ่อยครั้งที่ผลงานสร้างสรรค์ของมวลมนุษยชน มีความสวยงามสดงงามได้เพราะธรรมชาติที่แวดล้อม

วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ คือ

1. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อดำรงคุณค่าความโดดเด่นของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ให้มรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต
3. เพื่อสนับสนุนการปกป้อง คุ้มครองและการอนุรักษ์มรดกโลก
4. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสถานที่ต่างๆ ให้เป็นแหล่งมรดกโลก
5. เพื่อจัดบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก

ประเทศสมาชิกจะต้องยอมรับร่วมกันในการดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติในประเทศ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมของชุมชน
2. กำหนดมาตรการที่เหมาะสมทั้งด้านกฎหมาย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปกป้อง คุ้มครอง การอนุรักษ์การบริการทางการศึกษา และการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ
3. ละเว้นการดำเนินการใดๆ ที่อาจทำลายมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของประเทศภาคีสมาชิกอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม
4. สนับสนุน ช่วยเหลือประเทศภาคีสมาชิกอื่นๆ ในการศึกษาวิจัย และปกป้อง คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติในประเทศนั้นๆ
5. จัดส่งบัญชีรายชื่อมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติในประเทศตน ให้คณะกรรมการมรดกโลกพิจารณา โดยแนบเอกสารแสดงที่ตั้งและความสำคัญด้วย

6. จัดทำรายงานเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกในประเทศของคุณ เสนอต่อคณะกรรมการมรดกโลกทุกๆ 6 ปี

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้กำหนดให้มีการจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของรัฐภาคีต่างๆ นำเสนอ และมีคุณค่าโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐานไว้ใน “บัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก” เช่นปีระมิดในประเทศอียิปต์ และกำแพงเมืองจีนในประเทศจีน เป็นต้น ในกรณีที่มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกได้รับการคุกคามจากการดำเนินการใดๆ เช่น โครงการพัฒนาต่างๆ การสงคราม การเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ฯลฯ จนมีแนวโน้มอย่างชัดเจนหรืออย่างแอบแฝงว่ามรดกโลกแห่งนั้นกำลังเผชิญหน้ากับภาวะอันตราย อนุสัญญาฯ ได้กำหนดให้มีการพิจารณาขึ้นทะเบียนให้แหล่งมรดกโลกนั้น เป็นแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตราย ทั้งนี้เพื่อการพิจารณา กำหนดแผนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งในการคุ้มครองและฟื้นฟูแหล่งมรดกโลกนั้นอย่างเร่งด่วน และต่อเนื่อง ตามปกติแล้วการพิจารณาให้แหล่งมรดกโลกใดเป็นแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตราย ควรได้รับความยินยอมจากรัฐภาคีผู้มีอำนาจอธิปไตยเหนือแหล่งมรดกโลกนั้นๆ แต่ในกรณีที่รัฐภาคีผู้มีอำนาจอธิปไตยเหนือแหล่งมรดกโลกนั้น ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการใดๆ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู คณะกรรมการมรดกโลกก็อาจมีมติให้แหล่งมรดกโลกนั้นเป็นแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตรายได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากรัฐภาคี แต่อย่างไร

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้กำหนดไว้ว่าการนำเสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติเพื่อให้บรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก จะกระทำได้โดยรัฐบาลแห่งประเทศภาคีสมาชิกในอนุสัญญาฯผู้มีอำนาจอธิปไตยเหนือแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาตินั้นๆ เท่านั้น ประเทศภาคีสมาชิกอื่นๆหรือประเทศที่มีใ้ภาคี รวมทั้งหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆไม่อาจเป็นผู้นำเสนอได้ โดยมีคณะกรรมการมรดกโลกเป็นผู้พิจารณา เมื่อได้พิจารณาข้อมูลการประเมินคุณค่าที่องค์กรที่ปรึกษาได้นำเสนอแล้วคณะกรรมการบริหารจะมีมติเป็นข้อเสนอแนะว่าแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาตินั้นๆ ควรได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกหรือไม่ หรือควรได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากองค์กรที่ปรึกษา หรือจากประเทศภาคีสมาชิกผู้นำเสนอแหล่ง จะพิจารณาข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารร่วมกับข้อมูลการประเมินคุณค่าและข้อเสนอแนะขององค์กรที่ปรึกษาก่อนที่จะตัดสินใจว่ามรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติแห่งใดควรได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก ขั้นตอนและวิธีการพิจารณาเพื่อการบรรจุแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก เป็นการดำเนินการที่เคร่งครัดและละเอียดรอบคอบ ดังนั้นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและ

ทางธรรมชาติที่ถูกนำเสนอเป็นจำนวนมาก จึงไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลก เนื่องจากไม่ผ่านขั้นตอนการพิจารณาอันเข้มงวดนี้

มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่ได้รับการประเมินคุณค่าให้เป็นแหล่งมรดกโลก ต้องมีคุณสมบัติเป็นมรดกทางวัฒนธรรมหรือทางธรรมชาติ ที่มีคุณค่าโดดเด่นตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ใน “แนวทางการปฏิบัติตามอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้¹

มาตรา 1 แห่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกได้นิยามความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ ไว้ดังนี้

อนุสรณ์สถาน (Monumentes) หมายถึงผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานประติมากรรม หรือจิตรกรรมศิลปะที่ส่วนประกอบหรือโครงสร้างของหลักฐานทางโบราณคดี จารึก ถ้ำที่อยู่อาศัย และร่องรอยหลากหลายผสมรวมกัน ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

กลุ่มอาคาร (Groups of Buildings) หมายถึงกลุ่มของอาคารที่เชื่อมต่อกันหรือแยกจากกันเพราะลักษณะของสถาปัตยกรรม หรือลักษณะที่เหมือนกันหรือการจัดวางด้านภูมิทัศน์ ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

แหล่ง (Sites) หมายถึง ผลงานการกระทำของมนุษย์หรือผลงานผสมผสานของธรรมชาติและมนุษย์และบริเวณที่รวมถึงแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยาหรือมานุษยวิทยา

มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณสมบัติตามนิยามในมาตรา 1 จะได้รับการพิจารณาให้อยู่ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมได้ในกรณีที่มีลักษณะโดดเด่นตามหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อดังต่อไปนี้

1. เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมหรือตัวแทนของความงดงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดยิ่ง
2. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านารออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดของโลก

¹ “อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ”. วารสารมรดกไทย-มรดกโลก , (พิมพ์ที่ บริษัทวิทยารักษ์ จำกัด สิงหาคม ,2543), หน้า 65-70

3. เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณีหรืออารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว
4. เป็นตัวอย่างของเอกลักษณ์ โดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรืออุตสาหกรรม
5. เป็นตัวอย่างของลักษณะอันเด่นชัดหรือของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้างหรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเองหรือเสื่อมสลายได้ง่าย เพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืนดั้งเดิมได้ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
6. มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์หรือบุคคลที่มีความสำคัญ หรือความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรม ที่ได้รับการบรรจุในบัญชีให้เป็นมรดกโลกแล้วทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง²

สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานร่องรอยของอารยธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต สะท้อนให้เห็นภาพของอาณาจักรสุโขทัยในความเป็นรุ่งอรุณแห่งความสุข และเป็นรุ่งอรุณของประวัติศาสตร์ชาติไทยเมื่อครั้งเริ่มก่อตั้งบ้านเมืองในฐานะรัฐอิสระ จนกลายเป็นรัฐสำคัญของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-19 เป็นเวลายาวนานถึง 200 ปีเศษ ด้วยความโดดเด่นนี้เองส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก เมื่อปีพุทธศักราช 2534 ด้วยคุณค่าและความโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้ หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมที่มีความงดงามและเป็นผลงานชิ้นเอกที่ได้รับการสร้างสรรค์จากอัจฉริยภาพด้านศิลปะอย่างแท้จริง และหลักเกณฑ์ข้อที่ 3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียม ประเพณีหรืออารยธรรม ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในปัจจุบันยังคงปรากฏร่องรอยแห่งความเจริญรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ งดงาม และทรงคุณค่า สะท้อนให้รำลึกถึงภาพความโอ่อ่าสง่างามของปราสาทราชวังวัดวาอาราม ป้อมปราการ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนวิถีชีวิต

²เรื่องเดียวกัน , หน้า 13-56

ของชาวกรุงศรีอยุธยาในอดีต ได้รับการเชิดชูคุณค่าไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก ในปี พุทธศักราช 2534 ด้วยหลักเกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรม ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เป็นปรากฏการณ์สำคัญของอารยธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่นที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นตัวแทนวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรม สังคม และเทคโนโลยีที่มีความเจริญรุ่งเรืองสืบทอดยาวนานกว่า 5000 ปี ในช่วงเวลาระหว่าง 3600 ปีก่อนคริสตศักราช ถึงคริสตศักราช 200 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกแห่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก เมื่อพุทธศักราช 2535 ด้วยคุณค่าและความโดดเด่นตามหลักเกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรม ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

ในมาตรา 5 แห่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ว่าด้วยการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในระดับชาติและระดับนานาชาติ “เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมในขอบเขตอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐจะได้รับการคุ้มครองป้องกัน การอนุรักษ์ และการนำเสนอด้วยมาตรการที่ประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะต้องพยายามดำเนินการต่างๆ เท่าที่พึงกระทำได้อย่างเหมาะสมที่สุด (ก) กำหนดนโยบายทั่วไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมมีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของประชาชน และเพื่อบูรณาการการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรม ไว้ในรายละเอียดของการวางแผนการดำเนินงานของรัฐ.....” จากมาตรการในมาตรา 5 ของอนุสัญญาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าได้มีการรองรับสิทธิชุมชนของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ของมรดกทางวัฒนธรรม ให้ชุมชนและประชาชนได้มีโอกาสร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาามรดกทางวัฒนธรรม นั้นๆด้วย ดังจะเห็นได้จากหลายๆประเทศก็ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น เช่น ในแอฟริกา ได้มีการปลูกฝังให้เด็กๆ มีความภาคภูมิใจในมรดกของพวกเขาเป็นการลงทุนที่รู้ดีว่าจะมีผลในระยะยาว ในซิมบับเว โครงการที่นำนักเรียนเข้ามารวมมุงที่จะยุติการทำลายศิลปะวัตถุในบริเวณโบราณสถาน ในโซติโอโล บอสวานา ซึ่งเป็นบริเวณที่มีภาพวาดบนหินมากกว่า 1000 ภาพ ชนพื้นเมืองได้มีส่วนร่วมในการเปิดพิพิธภัณฑ์และได้รับการฝึกให้เป็นมัคคุเทศก์ นอกจากนี้พวกเขายังได้แบ่งความรู้กับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานแห่งนี้ที่กำลังจะขึ้นของเป็นมรดกโลก³

³ “พิพิธภัณฑ์แอฟริกันกับการกิจพบประชาชน”, วารสารยูเนสโก คุริเย ,(เมษายน 2543) ,หน้า 40-42

สาระสำคัญที่สุดของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก คือ การเชื่อมโยงเอาแนวความคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการรักษาสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมมาไว้ในเรื่องเดียวกัน โดยให้คำจำกัดความของสถานที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่จะได้รับการพิจารณาให้จารึกไว้ในบัญชีมรดกโลก รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของประเทศที่ลงนามในการบ่งชี้สถานที่ที่มีศักยภาพ ตลอดจนกำหนดบทบาทของประเทศเหล่านี้ในการปกป้องรักษาสถานที่ดังกล่าว สถานที่ในบัญชีมรดกโลกแตกต่างจากสถานที่ซึ่งเป็นมรดกประจำชาติตรงที่ ความเป็นสากลอย่างเด่นชัดแห่งคุณค่าของตัวมันเอง จากการได้ลงนามในอนุสัญญาฯ ไปแล้ว ทุกประเทศสัญญาว่าจะไม่เพียงอนุรักษ์สถานที่ในมรดกโลกภายในอาณาจักรของตนเองเท่านั้น หากแต่จะปกป้องสถานที่ซึ่งเป็นมรดกประจำชาติเอาไว้ด้วย ไม่ว่าสถานที่เหล่านี้จะอยู่ในบัญชีมรดกโลกหรือไม่ก็ตาม

4.1.2 บทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของ UNESCO

ในการคุ้มครองและประกาศขึ้นบัญชีมรดกโลก ยูเนสโกจะมีคณะกรรมการมรดกโลก (Intergovernmental for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) ประกอบด้วยกรรมการจาก 21 ประเทศ ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประเทศภาคีสมาชิก และได้รับการแต่งตั้งโดยองค์การยูเนสโก คณะกรรมการมรดกโลกชุดแรกได้รับการแต่งตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี ส่วนการประชุมจะถูกจัดให้มีขึ้นปีละ 1 ครั้ง คณะกรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก (Bureau of the World Heritage Committee) ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 5 คน และเลขาธิการ 1 คน คณะกรรมการกลางฯ ได้รับการคัดเลือกโดยคณะกรรมการมรดกโลก จากประเทศภาคีสมาชิกของคณะกรรมการมรดกโลก ในการประชุมสมัยสามัญประจำปี โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี โดยคณะกรรมการมรดกโลกจะเป็นผู้พิจารณาว่าแหล่งธรรมชาติหรือแหล่งวัฒนธรรมแหล่งใดควรได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมรดกโลก⁴ มีดังต่อไปนี้

1. กำหนดลักษณะ ประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ที่ปรากฏอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก
2. จัดทำทะเบียนรายชื่อแหล่งโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และแหล่งธรรมชาติ ที่มีคุณค่าสมควรจะขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก

⁴ศิริพร นันตา , “อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ”
วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ .ม.ค.-มี.ค. 45

3. พิจารณามรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ที่ผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก เพื่อตัดสินขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก
4. พิจารณาการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ
5. ติดตาม ตรวจสอบให้ประเทศภาคีสมาชิก ดำเนินการเพื่อการปกป้องคุ้มครองมรดกโลกในประเทศของตนตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในอนุสัญญาฯ
6. บริหารกองทุนมรดกโลก
7. พิจารณาจัดสรรให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและการเงินต่อประเทศที่ร้องขอ
8. พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก

ยูเนสโกเป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการดำเนินการด้านวัฒนธรรม ตลอดจนมรดกทางด้านวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในโลกเป็นอย่างมาก โดยในเรื่องของมรดกทางวัฒนธรรม ยูเนสโกจะมีองค์กรระหว่างประเทศที่คอยให้คำปรึกษาอยู่ 2 องค์กรคือ ศูนย์ระหว่างชาติเพื่อการศึกษาการอนุรักษ์และบูรณปฏิสังขรณ์สมบัติทางวัฒนธรรม (The International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property : ICCROM) และ สภาระหว่างชาติว่าด้วยโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี (The International Council of Monuments and Sites : ICOMOS) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับมรดกทางด้านวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ

ศูนย์ระหว่างชาติเพื่อการศึกษาการอนุรักษ์และบูรณปฏิสังขรณ์สมบัติทางวัฒนธรรม (The International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property : ICCROM) เป็นองค์กรระหว่างประเทศ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2502 สำนักงานกลางอยู่ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี มีหน้าที่ในการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทุกประเภททั่วโลก ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ อาคารและงานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาหาความรู้ ได้ชื่นชมต่อความงามที่เกิดจากการสร้างสรรค์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติต่างๆ และที่เป็นหลักฐานทางด้านวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นความรุ่งเรืองของประเทศชาติ มรดกทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึงจะรวมอาคารประวัติศาสตร์ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี ศิลปโบราณวัตถุทุกชนิดที่เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถาน รวมทั้งหนังสือและเอกสารจดหมายเหตุ

บทบาทหน้าที่ของ ICCROM ได้แก่ การจัดทำเอกสาร (Documentation) การวิจัย (Research) การให้คำปรึกษาและแนะนำ (Advice and Recommendation) การฝึกอบรม

(Training) การดูแลรักษา (Awareness) ในทุกๆ เรื่องที่กล่าวถึงจะมีกิจกรรมต่างๆ ที่ ICCROM จะมุ่งเน้นไปในเรื่องการอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องศึกษาในข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสมบัติทางวัฒนธรรม ICCROM จะให้การสนับสนุนในเรื่องการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีและปัญหาเร่งด่วนในเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลกได้มาประชุมปรึกษาหารือ หาทางแก้ปัญหาร่วมกันซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในความร่วมมือระหว่างประเทศในการที่จะหาทางช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

สภาระหว่างชาติว่าด้วยโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี (The International Council of Monuments and Sites : ICOMOS) คือองค์กรวิชาชีพทางมรดกทางวัฒนธรรมในระดับสากล ซึ่งมีเป้าหมายการทำงาน เพื่อการอนุรักษ์ และปกป้องคุ้มครองโบราณสถานในลักษณะขององค์กรอิสระ (NGO) ที่จะมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาอย่างเป็นทางการของ UNESCO โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคณะกรรมการมรดกโลก ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1965 ณ กรุงวอร์ซอว์ ประเทศโปแลนด์ 1 ปี หลังจากการประกาศกฎบัตรเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน "เวนิซาร์เตอร์" ปัจจุบันมี สำนักงานของฝ่ายเลขานุการอยู่ที่ปารีส ประเทศฝรั่งเศส ICOMOS มีบทบาทหน้าที่เป็นตัวจักรสำคัญในการประสานงานกับส่วนราชการอื่นๆ ตลอดจนสถาบันและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานอนุรักษ์โบราณสถาน กลุ่มอาคาร และแหล่งโบราณคดี และยังเป็นองค์กรระหว่างชาติที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มประเทศสมาชิก

โดย สภาระหว่างชาติว่าด้วยโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี (The International Council of Monuments and Sites : ICOMOS) มีประวัติการก่อตั้งในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2528 ตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งเห็นชอบและอนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการโบราณสถานแห่งชาติ สำหรับสภาระหว่างชาติว่าด้วยโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดี

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การยูเนสโก เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2492 หลังจากยูเนสโกก่อตั้งได้ 1 ปี นับเป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ 49 ภายหลังจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ในปี พ.ศ. 2530 แล้ว ได้มีการพิจารณาเห็นว่าการดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญามีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วยงาน จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับชาติขึ้นเพื่อประสานการดำเนินงานในเรื่องนี้ โดยคณะกรรมการแห่งชาติชุดปัจจุบันที่ได้รับการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538 มีประธานกรรมการคือ นายอดุล วิเชียรเจริญ และอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาเสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่อยู่เนสโก เพื่อบรรจุไว้ในบัญชีมรดกโลก รวมทั้งพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติมแหล่งมรดกดังกล่าวให้เหมาะสมตามสถานการณ์
2. ติดต่อประสานงานให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือดำเนินมาตรการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของชาติที่ได้รับการขึ้นบัญชีในบัญชีมรดกโลก
3. พิจารณาขอความช่วยเหลือด้านวิชาการ การเงิน และผู้เชี่ยวชาญจากกองทุนมรดกโลก
4. จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อเสนอที่ประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ตามระยะเวลาที่กำหนด
5. กำกับ และดูแลการปฏิบัติตามข้อบัญญัติการเข้าร่วมเป็นภาคี ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก
6. แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานตามที่เห็นสมควรเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการคุ้มครองมรดกโลกตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2530 แล้ว สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยประสานงานระหว่างกรมศิลปากร และกรมป่าไม้ ในการพิจารณาการดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม หลังจากที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาแหล่งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีคุณค่าเสนอขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของไทย ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว พันธกรณีสำคัญประการหนึ่งซึ่งประเทศภาคีในอนุสัญญา คุ้มครองมรดกโลก จะต้องดำเนินการคือการดูแลคุ้มครอง และอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกที่ตั้งอยู่ในประเทศของตน รวมทั้งจัดทำและนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ (Periodic Reporting) ต่อคณะกรรมการมรดกโลกทุกๆ 6 ปี ดังนั้น ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของสำนักงานฯ คือการดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีฯ ดังกล่าว ปัจจุบันสำนักงานฯ ได้สนับสนุนงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรเอกชนหรือ NGOs เพื่อดำเนินกิจกรรม อันจะเป็นประโยชน์แก่แหล่งมรดกโลกของไทย และเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดกโลก

ดังนั้น ความพยายามที่จะหยุดยั้งความสูญสลาย เสื่อมโทรม ของมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ได้มีการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว หรือยังมิได้ประกาศก็ตาม ถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญให้มากขึ้น โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ และเล็งเห็นคุณค่าความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรม

ของไทยที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมแล้วทั้ง 3 แหล่ง นับเป็นเกียรติยศอันสูงในสังคมโลก ซึ่งประชาชนควรรับทราบและภูมิใจกับรางวัลอันยิ่งใหญ่

4.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียถือว่าประสบความสำเร็จมากที่สุดประเทศหนึ่งในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ออสเตรเลียเป็นประเทศเดียวในโลกที่ออกกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์มรดกโลก (The World Heritage Properties Conservation Act 1983) โดยมีบทบัญญัติห้ามการกระทำใดๆ ที่อาจทำลายหรือสร้างความเสียหายให้แก่มรดกโลก⁵ อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ละเมิดต่อการถือครองที่ดินของเอกชนที่มีมาแต่เดิมในบริเวณดังกล่าว หากการใช้ที่ดินนั้นมิได้คุกคามคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่เป็นคุณสมบัติของมรดกโลกนั้นๆ นอกจากนี้การคุ้มครองสภาวะแวดล้อม การวางแผนและการจัดการมรดกโลกยังได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความริเริ่มของเจ้าหน้าที่รัฐบาลกลางรัฐบาลมลรัฐและประชาชนในท้องถิ่นเอง โดยออสเตรเลียมีสถานที่ที่เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอยู่ 3 แห่ง คือ

1. บริเวณทะเลสาบวิลลาตรา (The Willandra Lakes Region) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติผสมผสานกันจากการเป็นแหล่งชุมชนดั้งเดิมของชนเผ่าอะบอริจินมากกว่า 4 หมื่นปีและเป็นที่อยู่อาศัยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของสัตว์ที่มีdungหน้าท้องโบราณก่อนการสิ้นสุดของยุคน้ำแข็งของโลก
2. อุทยานแห่งชาติกาคาดู (Kakadu National Park) เป็นการผสมผสานมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเข้าด้วยกันโดยลักษณะภูมิประเทศอันประกอบด้วย ที่ราบน้ำท่วมถึง ที่ราบสูงหินทราย รวมตลอดจนหน้าผาอันสูงชัน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอารยธรรมขวานหินที่เก่าแก่ที่สุดของโลก
3. อุทยานแห่งชาติทัสมาเนียตะวันตก (Western Tasmania Wilderness) เป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยมียอดเขาที่สูงชันท่งชาติป่าดงดิบ และเป็นแหล่งที่อยู่ของมนุษย์โบราณกว่า 20000 ปีมาแล้ว

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีหลายรัฐมารวมกัน (Commonwealth of Nation) ได้แก่ รัฐ South Australia, New South Wales, Western Australia, Victoria และ Queensland รัฐต่างๆ เหล่านี้มารวมกันเป็นประเทศออสเตรเลีย มีรัฐบาลกลางและแต่ละรัฐมีความผูกพันทางการเมืองกับรัฐบาลกลางและอยู่ภายใต้กำกับดูแลของรัฐบาลกลาง ดังนั้น ในแต่ละรัฐจะมี

⁵อนุชาติ ทองสำลี, สักกรินทร์ นิยมศิลป์, “มรดกโลก สมบัติของมวลมนุษยชาติ”, วารสารสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน, กันยายน 2533, หน้า 17-30

กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคน โดยเฉพาะและแยกออกมาจาก กฎหมายของรัฐบาลกลาง⁶ เช่น การคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในรัฐนิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) มีกฎหมายมรดกทางวัฒนธรรม 1977 (Heritage Act 1977) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้านโบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี สถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์และความสำคัญทางสังคมซึ่งกฎหมายนี้กำหนดให้มีองค์กรที่ปรึกษาด้านมรดกทางวัฒนธรรมของรัฐนิวเซาท์เวลส์และจัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐมนตรีกระทรวงวางแผนและสิ่งแวดล้อม ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ที่ได้รับผลกระทบและการนำกฎหมายมรดกทางวัฒนธรรม 1977 ไปเป็นเครื่องมือในการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับการรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง การขุดค้นพื้นที่ใดๆ ทำให้เกิดความเสียหายหรือทำลายโบราณวัตถุ สถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม เป็นต้น⁷ และนอกจากนี้ยังมีกฎหมายของรัฐบาลกลาง (Commonwealth Act) หลายฉบับแยกต่างหากจากมลรัฐที่ใช้เพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญระดับชาติ เช่น กฎหมายมรดกทางวัฒนธรรมออสเตรเลีย 1977 (Australian Heritage Commission Act 1975) หรือกฎหมายมรดกทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ได้นำ 1976 (Common Wealth Historic Shipwrecks Act 1976) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญในระดับที่แตกต่างกัน โดยจะแยกกฎหมายคุ้มครองไว้แต่ละประเภท เช่น กฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของโลก (World Heritage Properties Conservation Act 1983) เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองทรัพยากรที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและตามธรรมชาติของโลกในประเทศออสเตรเลีย ในปัจจุบันประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายที่สำคัญสำหรับคุ้มครองและอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมครอบคลุมทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมาย (Australian Heritage Commission Act 1975) เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ กฎหมายนี้ได้ให้คำนิยามของคำว่า “Place”⁸ รวมทั้งสถานที่ที่มี

⁶Rosemary Purdie [Chair] et al., Natural and Cultural Heritage, Australia : State of the Environment 1996, p. 9-29,9-31

⁷Australia Environment Council, Guide to environmental legislation and administrative arrangement in Australia Second Edition, p.249

⁸Australian Heritage Commission, Act 1975 No.57 of 1975-SECT3, “place” includes- (a) a site area or region : (b) a building or other structure (which may include equipment furniture fittings and articles associated with or connected with such building or other structure) and (c) a group of building or other structures (which may include equipment furniture fittings and articles associated with or connected with such group of building or other structures)

ความสำคัญ ได้แก่ แหล่งโบราณคดี สถานที่หรือส่วนของสถานที่ต่อเนื่อง อาคารหรือสิ่งก่อสร้าง (อาจรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นส่วนประกอบ เครื่องประดับตกแต่งที่เกี่ยวกับสภาพทางสังคม กับอาคารสิ่งก่อสร้าง) หรือกลุ่มอาคาร หรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ แต่ไม่ครอบคลุมถึงวัตถุทาง วัฒนธรรม (Object) ด้วย และคำว่ามรดกแห่งชาติ (The National estate)⁹ ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของออสเตรเลียที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางวิทยาศาสตร์หรือมีความสำคัญยิ่งทางสังคม หรือมีคุณค่าพิเศษอื่นๆ ค่อยไปในอนาคตรวมทั้งมี คุณค่าต่อชุมชนในปัจจุบัน

จากคำนิยามของกฎหมายที่กล่าวมากำหนดคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมไว้ค่อนข้าง กว้างครอบคลุมทั้งคุณค่าและความสำคัญทางสังคมและคุณค่าต่อชุมชนซึ่งกว้างกว่าคำนิยามตามที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ของไทย ซึ่งกำหนด ไว้เพียงคุณค่าทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเท่านั้น และที่สำคัญกฎหมาย (Australian Heritage Commission Act 1975) ฉบับนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่ง¹⁰ เรียกว่า “คณะกรรมการมรดกทางวัฒนธรรม” (Australian Heritage Commission) เป็นองค์กรในรูปของ คณะกรรมการ

โครงสร้างขององค์กรประกอบด้วยสมาชิกดังนี้¹¹

1. คณะกรรมการจะประกอบด้วยสมาชิกไม่น้อยกว่า 12 คน และไม่เกิน 19 คน กล่าวคือ

- ประธาน 1 คน
- สมาชิกไม่เกิน 6 คน เป็นข้าราชการประจำมีตำแหน่งสูงสุดของหน่วย ราชการระดับกรม หรือกระทรวง หรือมีตำแหน่งเป็นประธานกรรมการในองค์กรภาครัฐ และ

⁹Australian Heritage Commission , Act 1975 No.57 of 1975-SECT, “(1) the national estate consists of those places being components of the natural environment of Australia or the cultural environment of Australia that have aesthetic historic scientific or social significance or other special value for future generations as well as for the present Community....”

¹⁰Australian Heritage Commission , Act 1975 No.57 of 1975-SECT, 6 “There is established by this Act a Commission by the name of the Australian Heritage Commission....”

¹¹Australian Heritage Commission , Act 1975 No.57 of 1975 SECT 12, “(1) The commission shall consist of not fewer than 12 nor more than 19 members namely (a) the chairman ; (b) not more than 6 commissioners each of whom is the Permanent Head of a Department or the Chairman of an authority of Australia : and (c) not more than 12 other Commissioners. (2) The Commissioners shall be appointed by the Governor-General as past-time Commissioners....”

- สมาชิกอื่นๆ อีก ไม่เกิน 12 คน
- 2. คณะกรรมการจะได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ว่าการรัฐ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นกรรมการทำงานนอกเวลา
- 3.
- 4. สมาชิกจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่กำหนดไว้ หรือเป็นผู้มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญพิเศษ หรือเป็นผู้ที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษ กิจกรรมอันเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการนั้น

การแต่งตั้งกรรมการมรดกทางวัฒนธรรมของรัฐมนตรีอาจให้คำแนะนำต่อผู้ว่าการรัฐ (Governor-General) พิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิก โดยจะให้พิจารณาถึงความรับผิดชอบตามภารกิจที่จะได้รับมอบหมายเป็นสำคัญ รวมทั้งพิจารณาจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐต่างๆ และในอาณาเขตปกครองภาคเหนือของออสเตรเลีย ทั้งนี้ เพื่อให้การแต่งตั้งบุคคลเข้าเป็นสมาชิกองค์กรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการนอกจากกรรมการที่เป็นผู้แทนหน่วยงานของรัฐ จะมีวาระอยู่ในตำแหน่งไม่เกิน 3 ปี หรือตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขของการแต่งตั้งเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วแต่อาจได้รับการแต่งตั้งกลับเข้ามาใหม่อีก และสมาชิกแต่ละคนจะอยู่ในตำแหน่งติดต่อกันได้ไม่เกิน 6 ปี ส่วนกรรมการที่เป็นผู้แทนของหน่วยงานรัฐนั้นขึ้นกับการพิจารณาของผู้ว่าการรัฐจะเป็นผู้กำหนดและเห็นสมควร¹²

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการมรดกทางวัฒนธรรมมีดังนี้¹³

1. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่รัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมทั้งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติการเพื่อที่จะอนุรักษ์ บำรุงรักษาบูรณะ

¹² Australian Heritage Commission , Act 1975 No.57 of 1975-SECT13 , “(1) Subject to this Act, a Commission, other than a representative Commissioner, holds office for such period, being not more than 3 years, as the Governor-General specifies in the instrument of his appointment, but is eligible of re-appointment. (2) A Person who has held office under sub-section (1) for a continuous period exceeding 6 years. (3) A Person who has held office under sub-section (1) for a continuous period of 6 years is not eligible for re-appointment for a term of office commencing within 12 months after the expiration of that period. (4) A representative Commissioner holds office during the pleasure of the Governor-General...”

¹³ Australian Environment Council, Guide to environmental legislation and administrative arrangements in Australia p.246

ซ่อมแซมและการนำเสนอเป็นมรดกแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องงบประมาณใช้จ่ายเงินของรัฐบาลกลางเพื่อการอนุรักษ์ การบำรุงรักษา การนำเสนอเป็นมรดกแห่งชาติ หรือจ่ายให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นๆ

2. ทำหน้าที่ตรวจพิจารณาหาลักษณะเฉพาะหรือหาเอกลักษณ์และประเมินคุณค่า ความสำคัญของสถานที่ที่เป็นอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง กลุ่มของอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง เพื่อเตรียมที่จะนำไปประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติต่อไป
3. ให้คำปรึกษาในด้านกิจกรรมการช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมสาธารณะในเรื่องเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้คำปรึกษา ฝึกอบรมภาคสนามหรือ การอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการนำเสนอเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
4. เป็นที่ปรึกษาหน่วยงานของภาครัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ เจ้าหน้าที่บริหาร องค์กรท้องถิ่นและชุมชน และองค์กรอื่นๆ ตามความเหมาะสม
5. จัดให้มีการศึกษาวิจัยค้นคว้าสืบสวนสอบสวนตามความจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ลุล่วงไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้
6. ให้คำแนะนำและจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

คณะกรรมการมรดกทางวัฒนธรรมสามารถทำอะไรๆ ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมตามที่กฎหมายกำหนดให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย¹⁴ และเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

สิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศออสเตรเลียเกิดความตื่นตัว และความกระตือรือร้นในการรักษามรดกของชาติ คือ การเติบโตขององค์กรเอกชนทางด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ในประเทศ องค์กรเหล่านี้ เช่น กองทุนอนุรักษ์ของออสเตรเลีย (The Australian Conservation Foundation) และสภาการอนุรักษ์สถานที่สำคัญของออสเตรเลีย (The Australian Council of National Trusts) องค์กรเอกชนขนาดใหญ่เหล่านี้จะทำหน้าที่ให้ความรู้และความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องของการอนุรักษ์สถานที่สำคัญของประเทศและการรักษาสภาพแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนผลักดันแนวความคิดดังกล่าวให้หน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาการวางนโยบายในระดับมลรัฐและระดับประเทศ การทำงานของสภาการอนุรักษ์สถานที่สำคัญของออสเตรเลีย (The Australian Council of National Trusts) ซึ่งเป็น

¹⁴ Australian Heritage Commission, Act 1975 No.57 of 1975-SECT10,“(1) The Commission may do all things that are necessary or convenient to be done for or in connexion with the performance of its functions and, in particular, without the generality of the fore-going....”

หน่วยงานของเอกชนที่สำคัญหน่วยงานหนึ่ง ในการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศออสเตรเลีย องค์กรนี้จะจัดหาและอนุรักษ์สถานที่ อาคารที่มีความสวยงาม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยมุ่งกระตุ้นให้รัฐบาลและสาธารณชนเกิดความตื่นตัว องค์กรนี้มีสาขาอยู่ในทุกมลรัฐจะให้การศึกษแก่ประชาชน และทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยตลอดจนดำเนินการอนุรักษ์ด้วยตัวเอง โดยเฉพาะจะคัดเลือกภูมิประเทศที่มีความสวยงาม เมืองเก่า โบราณสถาน เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นองค์กรนี้ยังเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวให้แก่หน่วยงานของรัฐในทุกระดับเพื่อการวางแผนการอนุรักษ์มรดกของชาตินอกจากนี้ยังมีการทำวารสารมรดกออสเตรเลีย (Heritage Australia) ให้ความรู้ในเรื่องมรดกของชาติโดยเฉพาะอีกด้วย

4.3 การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน รวมถึงด้านโบราณคดี การอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานด้วย โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยงานรองรับ และส่งเสริม เพื่อให้งานดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการกับมรดกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ได้มีมายาวนานแล้ว เริ่มตั้งแต่ในปี 1867 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมจึงได้ทำการอนุรักษ์คุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นวัด ศาลเจ้าที่มีจารึกประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ หรืออาคารทางประวัติศาสตร์¹⁵ จึงได้มีการประกาศกฎหมายเพื่อการคุ้มครองวัตถุสิ่งของทางวัฒนธรรมในปี 1871 (Law for the Preservation of Old Vassels and Object) ซึ่งจะมีการวิเคราะห์ และวิจัยของที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยในช่วงสิบปีต่อมาได้มีการขึ้นทะเบียนงานสำคัญกว่า 210000 ชิ้น ต่อมาในปี 1897 รัฐบาลได้ออกกฎหมายเพื่อการคุ้มครองศาลเจ้าโบราณ และวัด (Law for the Preservation of Ancient Shrine and Temples) เพื่อคุ้มครองสิ่งก่อสร้างทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ในปี 1919 ได้ออกกฎหมายเพื่อการคุ้มครองอนุสาวรีย์ทางประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑสถาน อนุสาวรีย์ธรรมชาติ (Law for the Protection of Historical Monument and Sites, Scenic Spots and Natural Monuments) เพื่อป้องกันสถานที่สำคัญๆ ในประเทศ ในปี 1929 ได้มีการยกเลิกกฎหมายเพื่อการคุ้มครองศาลเจ้าโบราณ และวัด (Law for the Preservation of Ancient Shrine and Temples) และได้ออกกฎหมายเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของชาติแทน (National Treasures Preservation Law) จนในปี 1950 ก็ได้มีการเอากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมทั้งหมด มารวมกันเป็นกฎหมายเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม (Law for the Protection of Cultural Properties) ซึ่งเป็นการรวมมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่สัมผัสได้ และสัมผัสไม่ได้เข้าด้วยกัน และได้มีการจัดระบบการ

¹⁵ Lyndel Prott, James Specht, Protection or Plunder safeguarding the Future of our culture Heritage, p. 31-35

คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมด้วยแบ่งออกเป็นแผนก 4 แผนก คือ วัฒนธรรมดั้งเดิม (Traditional culture) อนุสาวรีย์และสถานที่ (Monuments and Sites) สถาปัตยกรรม (Architecture) และวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) มีผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าจะเป็นด้าน ประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี เป็นต้น โดยให้องค์กรปกครองตนเองเป็นผู้มีอำนาจในการดูแลมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตน

กฎหมายเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม (Law for the Protection of Cultural Properties) มีจุดประสงค์ก็คือการรักษา มรดกทางวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น โดยมรดกทางวัฒนธรรม ตามกฎหมายฉบับนี้ได้มีการให้คำนิยาม¹⁶ไว้ในมาตรา 2 ว่า คือ ประติมากรรม อาคาร เอกสาร หนังสือโบราณ สิ่งประดิษฐ์ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูง ศิลปะ ละคร ดนตรี ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูง เนินดิน หลุมฝังศพโบราณ สถานที่ของพระราชวัง ป้อมปราการ ปราสาท ที่อยู่อาศัย อนุสาวรีย์ อาคาร ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูง รวมถึง สวน สะพาน หุบเขา ภูเขา และสถานที่ที่มีความงดงาม

จากคำนิยามของคำว่ามรดกทางวัฒนธรรมตามกฎหมายฉบับนี้ จะเห็นได้ว่ากว้างกว่าพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ของไทยเป็นอย่างมาก เพราะได้หมายรวมถึง มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ และยังรวมถึงสถานที่ทางธรรมชาติที่มีความงดงามหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกด้วย ทำให้ง่ายต่อการอนุรักษ์คุ้มครอง เพราะสามารถคุ้มครองได้ทั้งตัวศิลปกรรมและที่สิ่งแวดล้อมบริเวณรอบๆ ไปได้พร้อมๆ กัน

¹⁶Law for the Protection of Cultural Properties, Article 2, "(1) Buildings, pictures, sculptures, applied arts, calligraphic works, classical books, ancient documents, and other tangible cultural products, which possess a high historical and/or artistic value in and for this country (including lands and other objects which are combined with them altogether to embody such value), archaeological specimens and other historical materials of high scientific value (hereinafter referred to as "tangible cultural properties"), 2) Art and skill employed in drama, music and applied arts, and other intangible cultural products, which possess a high historical and/or artistic value in and for this country (hereinafter referred to as "intangible cultural properties"), 4) Shell mounds, ancient tombs, sites of palaces, sites of forts or castles, monumental dwelling houses, and other sites, which possess a high historical and/or scientific value in and for this country; gardens, bridges, gorges, sea-shores, mountains, and other places of scenic beauty, which possess a high value from the point of view of art or visual appreciation in and for this country; and animals (including their habitats, breeding places and summer and winter resorts), plants (including their habitats), and geological features and minerals (including the grounds where peculiar natural phenomena are seen), which possess a high scientific value in and for this country (hereinafter referred to as "monuments")"

ในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมจะมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ทำหน้าที่ในการคุ้มครอง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้หลายอย่าง เช่น แต่งตั้งและถอดถอน คณะกรรมการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นผู้ประกาศว่ามรดกทางวัฒนธรรมใดที่มีคุณค่า เพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และในขณะเดียวกันถ้ามรดกทางวัฒนธรรมอันใดสูญเสียมูลค่าไป รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็จะประกาศเพิกถอนมรดกทางวัฒนธรรมนั้นเสีย¹⁷ และก็เป็นผู้มีอำนาจขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรม เวลาจะขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมอันใด จะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรท้องถิ่นก่อนแล้วก็ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งถ้ามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ไม่มีคนดูแลก็จะให้องค์กรท้องถิ่น หรือนิติบุคคลใดๆ ก็ได้เป็นผู้ดูแลตามความเหมาะสม¹⁸

¹⁷ Law for the Protection of Culture Properties, Article 27, “The Minister of Education may designate important items of tangible cultural properties as important cultural properties.2. From among the important cultural properties, the Minister of Education may designate as national treasures those properties which are of especially high value from the viewpoint of world culture and which are the matchless treasures of the nation.”

Article 29. “In case a national treasure or an important cultural property has lost its value as such or in case there is any other special reason, the Minister of Education may annul the designation of such national treasure or important cultural property.”

¹⁸ Law for the Protection of Culture Properties, Article 56-2, “Among tangible cultural properties other than important cultural properties (excluding those designated by local public bodies under the provisions of Article 98-2) which are buildings, the Minister of Education can, in view of the value of those cultural properties, register those which are in particular need of preservation and utilization measures in the Cultural Property Original Register. 2. When undertaking registrations under the preceding paragraph, the Minister of Education shall obtain the opinions of pertinent local public bodies in advance

Article 56-2-2. “Registration under the provision of paragraph 1 of the preceding Article shall be made by an announcement in the Official Gazette and also by the issuance of a notice thereof to the owner of the tangible cultural property concerned”

Article 56-2-4, “The owner of a registered tangible cultural properties shall undertake the custody thereof, in accordance with this Law as well as the Ministry of Education Ordinances based hereupon. 2. The owner of a registered tangible cultural property may, when there exist special reasons, appoint an appropriate person to be responsible on his behalf for the custody of the said property 3. With regard to a registered tangible cultural property, in cases where the owner is not traceable, or where it is obvious that the custody by the owner or the custodian is extremely difficult or inadequate, the Commissioner of the Agency for Cultural Affairs may appoint an appropriate local public body or any other appropriate juridical person and charge it with the conduct of custody necessary for the preservation of the said registered

นอกจากนั้นยังมีสภาเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม (Council for the Protection of Cultural Properties) ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสภามีหน้าที่ให้คำปรึกษา ดำรง และทำข้อเสนอในเรื่องที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมไปยังกระทรวงศึกษาธิการ และทำการพิจารณา อนุมัติการกระทำใดๆ กำหนดข้อห้าม ข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและบริเวณรอบๆ¹⁹ สภามีสมาชิก 5 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านมรดกทางวัฒนธรรม

จุดเด่นอย่างหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นก็คือ จะมีส่วนที่ว่าการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอยู่ (Public Hearings) กฎหมายจะกำหนดให้มีการทำรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในกรณีที่มีการขุดค้นทางโบราณคดี การซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ การสั่งการเพื่อขยับยั้งหรือข้อห้ามต่างๆที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจะต้องมีการแจ้งวันเวลา และสถานที่ ก่อนที่จะมีการรับฟังความคิดเห็นอย่างน้อย 10 วัน และต้องประกาศผลของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนภายใน 10 วัน นับจากวันที่ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเสร็จเรียบร้อยแล้ว แล้วนำเสนอไปยังกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาต่อไป²⁰

tangible cultural property 4. To the custody of the registered tangible cultural property, the provisions of Article 31-3, Article 32, Article 32-2 paragraphs 2 to 5 inclusive, Article 32-3 and Article 32-4 shall apply mutatis mutandis. 5. The provisions of paragraph 1 shall apply mutatis mutandis to the custodian or the custodial body of the registered tangible cultural property.”

¹⁹Law for the Protection of Cultural Properties, Article 84, “The Ministry of Education shall have the Council for the Protection of Cultural Properties. 2. The Council for the Protection of Cultural Properties (hereinafter referred to in this Chapter as the “Council”) shall, when consulted by the Minister of Education or the Commissioner of the Agency for Cultural Affairs, investigate and deliberate on important matters concerning the preservation and utilization of cultural properties, as well as make proposals to the Minister of Education or the Commissioner of the Agency for Cultural Affairs concerning such matters”

Article 84-2, “(3) Permission for alteration of the existing state or acts affecting the preservation of important cultural properties; (4) Restriction or prohibition of acts, or orders for the provision of necessary facilities, as may be required for the maintenance of the integrity of surroundings of important cultural properties.”

Article 84-3, “The Council shall be composed of five (5) members who have been appointed by the Minister of Education, with the approval of the Cabinet, from among those who have wide and eminent views on and knowledge of culture”

²⁰ Law for the Protection of Cultural Properties, Article 85, “When the Commissioner of the Agency for Cultural Affairs intends to make dispositions or take measures mentioned in the following items,

การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น จะมีการดูแลที่ดีมากเพราะจะมีสถาบันวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล จะทำหน้าที่เรียกร้อง ให้ความร่วมมือในการจัดการกับมรดกทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ ซुकันทางโบราณคดี โดยองค์กรพวกนี้จะเป็นองค์ในลักษณะที่รัฐบาลเป็นผู้จัดตั้งและให้ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมกันดำเนินงาน เช่น ในเมืองนารา จะมีสถาบันวิจัยสมบัติทางวัฒนธรรมแห่งชาติ นารา เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการศึกษาวิจัย โบราณคดี ตลอดจนดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน นอกจากนี้ยังมี สถาบันโบราณคดีคาชิฮาระ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับเมืองนารา²¹ ดำเนินการศึกษาวิจัยทางโบราณคดีควบคู่ไปด้วย ส่วนในกรณีของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเจ้าของ กฎหมายก็กำหนดว่าเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องจัดตั้งคนดูแลโดยเฉพาะขึ้นมา ผู้ที่มาเป็นคนดูแลต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม²² จะเห็นได้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นทุกอันจะต้องมีผู้ดูแล ซึ่งถ้าเจ้าของดูแลไม่ดีก็จะให้สถาบันวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลแทน รวมทั้งมีมาตรการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะดำเนินใดๆ เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่าการดำเนินการนั้นจะมีผลกระทบอย่างไรบ้าง ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นจึงอยู่ในสภาพที่ดี หลักการสำคัญที่ประเทศญี่ปุ่นนำมาใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถาน คือ ผลการศึกษาวิจัยทางโบราณคดีจะประสบความสำเร็จสูงสุดก็ต่อเมื่อสามารถนำผลที่ได้มาพัฒนา หรือเผยแพร่ความรู้ ที่เป็นข้อเท็จจริงทางวิชาการออกไปสู่สาธารณชนให้ได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด

he/she shall hold a public hearing, regardless of the classification of the procedures for the voicing of opinions stipulated”

Article 85-2, “When the Commissioner of the Agency for Cultural Affairs intends to hold a public hearing under the preceding paragraph, he/she shall notify the parties concerned of the reasons for the disposition or measure to be made or taken under the relevant items of the same paragraph, the substance of each disposition or measure, and the date and place of the public hearing, at least ten (10) days in advance, and at the same time shall make a public announcement of such substance of disposition or measure and of the date and place of the said public hearing”

²¹ สด แดงเอียด, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา เรื่อง โบราณสถานกับความมั่นคงของชาติ, หน้า 89-92

²² Law for the Protection of Cultural Properties, Article 31, “The owner of an important cultural property shall undertake the custody thereof, in accordance with this Law, as well as the Ministry of Education Ordinances and the instructions of the Commissioner of the Agency for Cultural Affairs, issued thereunder. 2. The owner of an important cultural property may, when there exist special reasons, appoint an appropriate person to be responsible on his/her behalf for the custody of the same property”

และเหตุผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ญี่ปุ่นสามารถรักษาวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ก็เพราะว่าประชาชนชาวญี่ปุ่นมีจิตสำนึก และหวงแหนในวัฒนธรรมของตน จะมีการปลูกฝังเรื่องทางวัฒนธรรมตั้งแต่เด็ก

4.4 การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประเทศลาว

ลาวประสบปัญหาต่อมรดกทางวัฒนธรรมหลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหาการโจรกรรมลักลอบ ขาดระบบการรักษาความปลอดภัยในพิพิธภัณฑ์สถาน ขาดกฎหมายในการป้องกันและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม ปัญหางบประมาณ ปัญหาการอนุรักษ์อาคารโบราณสถานไม่ถูกต้อง และปัญหาการเสื่อมสภาพของวัตถุโดยธรรมชาติ โดยองค์กรที่ทำหน้าที่คุ้มครอง และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม คือ กระทรวงข่าวสารและวัฒนธรรมมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านมรดกวัฒนธรรม ประกอบด้วยหน่วยงานภายใต้ 2 หน่วยงาน คือ กรมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โบราณวัตถุและโบราณคดี และมีการจัดตั้งคณะกรรมการมรดกแห่งชาติ (The National heritage Committee) 1 คณะ ส่วนองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาท คือ สมาคมพุทธศาสนิกชน แต่การก่อสร้างอาคารใหม่ทดแทนอาคารเก่าภายในวัดวาอาราม ก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ในเวลานี้

จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงได้วางแนวทางและมาตรการเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ไว้ดังนี้²³

1. ต้องมีการจัดทำบัญชีรายชื่อมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้ให้ครบและครอบคลุมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ เพราะในปัจจุบันได้จัดทำไว้เพียงแหล่งโบราณสถาน 15 แหล่งเท่านั้น (2545) มรดกที่สำคัญของลาว คือ หลวงพระบาง ได้รับประกาศขึ้นเป็นมรดกโลกในปี พ.ศ. 2538 วัตถุ เมืองจำปาศักดิ์ และทุ่งราบไหหิน ยังไม่มีมาตรการคุ้มครองทางด้านกฎหมายที่ชัดเจน แม้แต่ทุ่งราบไหหินก็ยังไม่มีการสำรวจชี้เขตโบราณสถานที่เหมาะสม หินตั้งโบราณ และแนวกำแพงเมืองเวียงจันทน์ ยังคงถูกทำลายด้วยการถากถางเพื่อการสร้างถนน
2. ทำการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่อยู่ตามชายแดนให้มีความเข้าใจทางกฎหมาย การห้ามขนย้ายวัตถุโดยไม่ได้รับอนุญาต การขาดความเอาใจใส่ในการดูแล สอดส่องชายแดนเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในการลักลอบขนย้ายวัตถุออกนอกประเทศผ่านชายแดน การได้รับการอบรมจะทำให้ผู้ที่อยู่ตามชายแดนรับทราบถึงข้อมูล รูปพรรณสัณฐานของวัตถุที่ถูกลักลอบได้

²³ จารุณี อินนิคฉาย, “มาตรการปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน” , นิตยสารศิลปากร ปีที่45 ฉบับที่3 , หน้า 55-57

3. พัฒนาและปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานและสถานที่จัดเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม ปัจจุบันมีพิพิธภัณฑสถานในความดูแลของรัฐ 10 แห่ง แต่ละแห่งยังไม่ได้มาตรฐานตามหลักการ เช่น ขาดพื้นที่คลังสำหรับจัดเก็บ การจัดทำแคตตาล็อกไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาระบบรักษาความปลอดภัย การนำเสนอ การอนุรักษ์ การจัดทำทะเบียนและการจัดการวัตถุพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น จึงจำเป็นต้องให้ความรู้และฝึกฝนประสบการณ์แก่บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานให้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑสถาน

4. สร้างเครือข่ายเพื่อการป้องกันการลักลอบ การโจรกรรม เช่น สุลกากร และตำรวจ รวมไปถึงสาขาตำรวจสากล (Interpol) คือ ตำรวจอาเซียน (Aseanpol) รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายใน เช่น กระทรวงคมนาคมและสื่อสาร กรมการขนส่ง การวางแผน สร้างอาคาร ฯลฯ

5. จัดหางบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม และการให้การศึกษาแก่ประชาชนลาว ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมของตน แนวทางการอนุรักษ์ที่ถูกต้องเพื่อป้องกันมิให้ทำลายแหล่งวัฒนธรรมไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น วิศวกร สถาปนิก และนักวางแผนเมือง เป็นต้น หลายแห่งที่อยู่ภายใต้การดูแลทางกฎหมายแต่ไม่มีใครรับทราบ ควรมีการสำรวจแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานทั่วประเทศก่อนที่จะมีการก่อสร้างใดๆ

6. การจัดตั้งกองทุนมรดกชาติ (The National heritage Found) เป็นเวลากว่า 50 ปี ที่ลาวได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ในเรื่องการปกป้องคุ้มครองโบราณวัตถุ แหล่งและอาคารโบราณสถาน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกฎหมาย การบูรณะซ่อมแซม การอนุรักษ์และการศึกษาวิจัย แต่ก็ยังไม่สามารถประสบความสำเร็จเนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุน ทำให้หลายโครงการต้องหยุดชะงักไป ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดตั้งกองทุนมรดกชาติ สำหรับการอนุรักษ์มรดกของชาติไว้ และเพื่อเป็นกองทุนสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่มีความรู้ความชำนาญมิให้ไปทำงานให้กับต่างประเทศ

7. ปรับปรุงมาตรการและกฎหมายเพื่อป้องกันการค้าผิดกฎหมาย ควรมีการเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในการขุดหาวัตถุ การขยายอาคารเข้าไปในแหล่งการขุดค้นทางโบราณคดี เป็นต้น แม้ว่าในปัจจุบันลาวมีกฎหมายว่าด้วยการห้ามนำออกพระพุทธรูปแล้วก็ตาม แต่ต้องมีการพัฒนามาตรการเพื่อยับยั้งขบวนการลักลอบ ซึ่งในจุดนี้ต้องได้รับความร่วมมือในระดับภูมิภาคด้วย

8. ความร่วมมือระหว่างประเทศ ลาวมีโครงการความร่วมมือกับองค์กรระหว่างชาติและประเทศต่างๆ เช่น โครงการหลวงพระบาง กับยูเนสโก สหภาพยุโรปและประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา โครงการรวบรวมวัตถุกับรัฐบาลสวีเดน โครงการอนุรักษ์วัตถุ และทุ่งราบไหหินจากยูเนสโก และโครงการอื่นๆ โดยความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นและออสเตรเลีย

จากการวางแผนทางและมาตรการในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้ประเทศลาวให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ เช่น รูปแบบแนวคิดในการปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม กำหนดไว้เป็น 2 แนวคิด คือ การอนุรักษ์ และการพัฒนา รูปแบบของการอนุรักษ์ คือ การคุ้มครองและการป้องกัน ทางด้านกฎหมาย การรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกประชาชน ในชาติ การฝึกอบรมแก่บุคลากรในองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดทำบัญชีมรดกทางวัฒนธรรม (โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถาน ในแหล่งโบราณคดีและในศาสนสถาน) และการเพิ่มความสนใจในมรดกทางวัฒนธรรมได้น้ำ ส่วนในด้านรูปแบบของการพัฒนา เป็นการบูรณาการรูปแบบและวิธีการในการปกป้องคุ้มครองให้เข้ากับมรดกที่ยังมีชีวิตอยู่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น สร้างระบบเครือข่ายและความร่วมมือในการป้องกันการลักลอบค้าระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ พิพิธภัณฑสถาน ตำรวจ ศุลกากร และสุดท้าย พัฒนาระบบจัดทำทะเบียนหลักฐานมรดกทางวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานสากล โดยเฉพาะในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการจัดการกับมรดกทางวัฒนธรรมของทั้ง 3 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และลาว จะมีองค์กรทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม อย่างเช่น ในออสเตรเลีย จะมีองค์กรเอกชน (NGO) ญี่ปุ่นจะมีองค์กรท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการกับมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมากเพราะจะมีหน้าที่ที่สำคัญหลายอย่าง เช่น องค์กรจะจัดหาและอนุรักษ์สถานที่ อาคารที่มีความสวยงาม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยมุ่งกระตุ้นให้รัฐบาลและสาธารณชนเกิดความตื่นตัว องค์กรเหล่านี้จะให้การศึกษาแก่ประชาชน และทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยตลอดจนดำเนินการอนุรักษ์ด้วยตัวเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมากในการปกป้อง คุ้มครอง และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เพราะว่าถ้าขาดความร่วมมือจากประชาชน และชุมชนท้องถิ่นแล้วการจัดการกับปัญหาของมรดกทางวัฒนธรรม คงจะประสบความสำเร็จได้ยาก